

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 416

**Współczesne problemy ekonomiczne.
Rozwój zrównoważony w wymiarze
globalnym i europejskim**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-561-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Bernadeta Baran: Idea zielonej gospodarki w UE a perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce / The idea of green economy in the EU vs. perspectives of renewable energy development in Poland.....	9
Beata Będzik: Ważkość kapitału społecznego w kształtowaniu spójności społecznej / Validity of social capital in shaping social cohesion.....	17
Jan Borowiec: Wzrost gospodarczy a zmiany w spójności gospodarczej i społecznej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej / Economic growth vs. changes in the economic and social cohesion in Central and Eastern European countries.....	26
Jarosław Czaja: Euroizacja jako skutek spowolnienia integracji monetarnej w Unii Europejskiej / Euroization as an effect of slower monetary integration in the European Union.....	36
Mariusz Czupich: Spójność społeczna w wybranych krajach Unii Europejskiej / Social cohesion in selected countries of the European Union.....	44
Małgorzata Dziembała: Rozwój transgranicznych systemów innowacji w dobie globalizacji – przykład regionu Venlo-Niederrhein / Cross-border innovation systems development in a globalizing world – the Venlo-Niederrhein example.....	53
Joanna Jahn: Eksport wyrobów wysokiej techniki w Unii Europejskiej / Export of high tech in the European Union.....	65
Urszula Kalina-Prasznic: Reformy emerytalne a polityka spójności ekonomicznej / Pension reforms vs. cohesion policy.....	75
Maria Kola-Bezka: Zmiany pozycji konkurencyjnej regionów NUTS 3 w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 2000–2012 / Changes in the competitive position of nuts 3 regions in Central and Eastern Europe in 2000-2012.....	83
Agnieszka Kwarcińska: Międzynarodowe inicjatywy normatywne w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) jako wyraz działań na rzecz zrównoważonego rozwoju / International normative initiatives in corporate social responsibility (CSR) as a manifestation of actions for sustainable development.....	95
Dorota Michalak: Analiza skutków zmian klimatu i wynikających z nich działań adaptacyjnych podejmowanych przez Unię Europejską / Analysis of the impact of climate changes and resulting the reform adaptation measures taken by the European Union.....	104

Aleksandra Nacewska-Twardowska: Liberalizacja polityki handlowej UE a zmiany w handlu towarami / European Union trade liberalization and changes in goods trade	113
Jacek Pera: Ocena stabilności makroekonomicznej w gospodarkach unijnych w świetle procedury nierównowagi makroekonomicznej. Aspekt ryzyka zjawisk kryzysowych / Evaluation of macroeconomic stability in the economies of the EU in the light of the macroeconomic imbalance procedure. Risk aspect of the crisis phenomenon	123
Dariusz Perło: Inteligentne specjalizacje a rozwój zrównoważony / Smart specializations and sustainable development	136
Grażyna Rzeszotarska: Strategia „Europa 2020” – narzędzie realizacji koncepcji inteligentnego rozwoju w krajach UE / The Europe 2020 strategy – a tool to implement the concept of smart growth in the EU.....	145
Małgorzata Szczepaniak: Polityka fiskalna w czasie kryzysu gospodarczego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej / Fiscal policy during the economic crisis in the countries of Central and Eastern Europe	153
Barbara Wieliczko: Zrównoważenie rolnictwa UE a WPR i strategia „Europa 2020” / Sustainability of agriculture in the EU vs. cap and “Europe 2020” strategy.....	164
Maria Zuba-Ciszewska: Wkład idei spółdzielczości wywodzącej się z socjalizmu zrzeszeniowego w koncepcję CSR / The contribution of the idea of cooperativeness descending from the association socialism into the concept of CSR	172

Wstęp

Współczesne otoczenie społeczno-ekonomiczne jest bardzo skomplikowane. Złożoność ta inspiruje ekonomistów do podejmowania wielokierunkowych badań, skupiających się na poszukiwaniu rozwiązań zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym. Jednym z najważniejszych problemów ekonomicznych, które z punktu widzenia rozwoju i wzrostu społeczno-gospodarczego wymagają dogłębnych i szerokich eksploracji, jest zrównoważony rozwój.

W prezentowanym Państwu opracowaniu naukowym zatytułowanym „Rozwój zrównoważony w wymiarze globalnym i europejskim” podjęto próbę opisu i analiz kwestii związanych z szeroko pojętymi zagadnieniami rozwoju zrównoważonego w wymiarze globalnym i europejskim. Tematyka zawartych w publikacji tekstów jest zróżnicowana, odzwierciedla bowiem zarówno wieloaspektowość koncepcji rozwoju zrównoważonego, jak i różnorodność działań podejmowanych przez Unię Europejską i wspólnotę międzynarodową na rzecz wspierania takiego właśnie modelu rozwoju. Autorzy ujętych w niniejszej pracy artykułów naukowych dołożyli wielu starań, aby studium to odnosiło się do empirii i rzeczywistości współczesnej gospodarki. W efekcie tych dążeń powstało opracowanie charakteryzujące się wysokim poziomem merytorycznym oraz dużą aktualnością omawianej problematyki. Pozwala to mieć nadzieję, że zawarte w prezentowanej publikacji przekazy okażą się nie tylko pomocne w głębszym zrozumieniu rozwoju obecnego stanu współczesnej gospodarki, lecz także będą przyczynkiem do dalszych naukowych analiz, tym bardziej że wielogłos w sprawach tak aktualnych, jakie obejmują treści poruszone w artykułach, stanowi przegląd opinii wielu polskich środowisk uniwersyteckich.

Przekazując tę publikację do rąk Czytelników, mamy głębokie przekonanie, że zawarte w niej myśli i idee spotkają się z dużym zainteresowaniem pracowników naukowych, teoretyków, praktyków, studentów studiów ekonomicznych i innych kierunków. Chcielibyśmy także bardzo podziękować wszystkim Autorom za umieszczone w prezentowanym wydawnictwie teksty, ufając, że nasza współpraca będzie kontynuowana.

*Grażyna Wolska
Jan Borowiec
Bernadeta Baran*

Dariusz Perło

Uniwersytet w Białymstoku

e-mail: d.perlo@uwb.edu.pl

INTELIGENTNE SPECJALIZACJE A ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY

SMART SPECIALIZATIONS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

DOI: 10.15611/pn.2016.416.14

JEL Classification: R11

Streszczenie: Celem opracowania jest próba wskazania relacji pomiędzy koncepcjami rozwoju zrównoważonego, zrównoważonego rozwoju regionalnego i tzw. inteligentnej specjalizacji. W pierwszej kolejności omówiono koncepcję specjalizacji regionalnej w kontekście teorii nierównoważonego rozwoju regionalnego. Następnie dokonano analizy specjalizacji określonych na poziomie Polski i poszczególnych województw. Wskazane zostały te z nich, które mają wpływ na społeczne i środowiskowe aspekty rozwoju regionów.

Słowa kluczowe: „inteligentna specjalizacja”, rozwój zrównoważony, zrównoważony rozwój regionalny.

Summary: The article is an attempt to identify relationships between the concepts of sustainable development and the so-called ‘smart specializations’. The concept of regional specializations in the context of unsustainable development was explained in the first place. Next, the analysis of specializations was conducted, which were specified both on Polish level as well as on the level of particular voivodeships. The indicated specializations were those that had influence on social and environmental aspects of the development of regions.

Keywords: ‘smart specializations’, sustainable development, unsustainable development.

1. Wstęp

W kontekście polityki rozwoju regionalnego pojęcie rozwoju zrównoważonego rozpatrywane jest w dwóch aspektach. Po pierwsze, chodzi o postulat równoważenia w ramach rozwoju poszczególnych regionów sfery gospodarczej, społecznej i środowiskowej, co powiązane jest także z ideą trwałego rozwoju. Po drugie, w aspekcie zrównoważonego rozwoju regionalnego na płaszczyźnie unijnej i krajowej podnoszony jest postulat niwelowania różnic w poziomie rozwoju poszczególnych regio-

nów. Ta ostatnia idea ma jednak także przeciwników, którzy twierdzą, że rozwój powinien opierać się na silnych regionach stanowiących bieguny wzrostu, z których nastąpi dyfuzja procesów rozwojowych do regionów słabszych. Zwraca się też uwagę na to, że indukowanie procesów rozwoju w regionach słabszych powinno opierać się na występujących w nich czynnikach endogenicznych, które mogą być specjalizacjami regionalnej gospodarki. Z tego podejścia wynika idea tzw. inteligentnych specjalizacji.

Celem opracowania jest próba wskazania relacji pomiędzy koncepcjami rozwoju zrównoważonego oraz zrównoważonego rozwoju regionalnego i tzw. inteligentnej specjalizacji. Rozważania zostały przeprowadzone na podstawie analizy wyników procesu identyfikacji inteligentnych specjalizacji polskich regionów. W szczególności przeanalizowane zostało, w jakim stopniu regionalne specjalizacje określone w polskich województwach uwzględniają inne niż gospodarcze aspekty rozwoju, tzn. społeczne i przede wszystkim środowiskowe.

2. Specjalizacja gospodarcza a rozwój regionu

Już klasycy ekonomii podkreślali znaczenie specjalizacji w budowaniu przewagi gospodarczej. Koncepcja przewagi absolutnej A. Smitha czy przede wszystkim teoria kosztów komparatywnych D. Ricardo są tego najlepszymi przykładami. Specjalizacja jako kluczowy aspekt rozwoju jest także podkreślana w wielu pracach z zakresu rozwoju regionalnego. Znaczenie specjalizacji gospodarczej w poszczególnych koncepcjach rozwoju można przeanalizować na podstawie przeglądu teorii rozwoju regionalnego dokonanego przez T. Grossego. Jako pierwszą autor ten wymienia teorię bazy ekonomicznej, zgodnie z którą firmy i sektory produkujące na eksport tworzą bazę ekonomiczną regionów, stymulującą dzięki efektowi mnożnikowemu rozwój pozostałych podmiotów gospodarczych. Podobny wydzźwięk mają wnioski wynikające z teorii produktu podstawowego, która nawiązuje wprost do teorii D. Ricardo i podkreśla konieczność specjalizacji w produkcji towarów konkurencyjnych na rynkach zewnętrznych. Natomiast zgodnie z nową teorią handlu specjalizacja w produkcji pracochłonnej lub kapitałochłonnej może być źródłem konkurencyjności regionów o różnym poziomie rozwoju. Wyspecjalizowana lokalizacja jest jednym z istotnych elementów teorii dystryktów przemysłowych A. Marshalla oraz koncepcji klastrów M.E. Portera [Grosse 2002]. Ta ostatnia teoria zainspirowała na ostatnich kilka lat realizatorów polityki regionalnej UE, gdzie wsparcie klastrów i inicjatyw klastrowych stało się jednym z kluczowych kierunków.

Przeglądu teorii rozwoju regionalnego dokonuje też K. Dyjach [2013]. Autorka dzieli je na dwie grupy: teorie rozwoju zrównoważonego i teorie rozwoju niezrównoważonego, przy czym pojęcia te definiowane są z perspektywy różnicowań regionalnych. Teorie rozwoju zrównoważonego to te, w których różnicowania regionalne traktowane są jako zakłócenie procesu rozwoju. Natomiast teorie rozwoju niezrównoważonego to te, w których międzyregionalne różnice rozwojowe

są nieuniknione i wynikają z naturalnych cech samego rozwoju społeczno-ekonomicznego. Wśród teorii należących do pierwszej grupy K. Dyjach wymienia: teorie neoklasyczne (neoklasyczny model podstawowy A. Smitha, teorię kosztów komparatywnych D. Ricardo oraz teorię proporcjonalności czynników produkcji E. Heckschera), teorie reprezentujące model keynesowski (model podstawowy K.J.M. Keynesa, teorię bazy podstawowej D.C. Northa, model fazowy W.W. Rostowa, model cyklu N.D. Kondratiewa oraz teorię cyklu życia produktu R. Vemona). Natomiast do grupy teorii rozwoju niezrównoważonego zalicza grupę teorii rozwoju opartego na biegunach wzrostu (polaryzacja sektorowa F. Perroux, polaryzacja regionalna G. Myrda, polaryzacja sektorowa i regionalna A.O. Hirschmana), teorię centrum i peryferii J. Friedmana oraz teorie rozwoju „od dołu”, teorię potrzeb podstawowych, teorię rozwoju autocentrycznego i selektywnej separacji, teorię niezależnego rozwoju regionalnego, teorię wykorzystania potencjału endogenicznego [Dyjach 2013]. Wpływ teorii zakładających korzyści ze specjalizacji regionalnej oraz endogeniczny charakter rozwoju jest widoczny w kierunkach polityki regionalnej UE. W obecnej perspektywie finansowej motywem przewodnim tej polityki stała się koncepcja inteligentnej specjalizacji. Samo pojęcie budzi pewne kontrowersje. Inteligentna specjalizacja bywa rozumiana wprost, podmiotowo, jako branża (branże), na której powinna opierać się regionalna gospodarka, oraz „procesowo”, jako sposób prowadzenia polityki regionalnej. Swoista nowomowa dokumentów programowych wprowadza także związane z inteligentną specjalizacją pojęcie „przedsiębiorczego odkrywania” inteligentnych specjalizacji. Według KE jest to proces transformacji gospodarczej poprzez [http://ec.europa.eu/regional_policy]:

1. Ukierunkowanie inwestycji na kluczowe krajowe/regionalne wyzwania i potrzeby w celu zapewnienia rozwoju opartego na wiedzy.
2. Wykorzystanie mocnych stron, przewagi konkurencyjnej i potencjału doskonałości każdego regionu/kraju.
3. Wspieranie wszystkich form innowacji.
4. Pełne, aktywne zaangażowanie partnerów we współtworzenie strategii.
5. Analiza faktów/danych oraz wprowadzenie systemu monitoringu i bieżącej oceny.

Według Komisji inteligentna specjalizacja oznacza identyfikowanie wyjątkowych cech i aktywów każdego kraju i regionu, podkreślanie przewagi konkurencyjnej każdego regionu oraz skupianie regionalnych partnerów i zasobów wokół wizji ich przyszłości ukierunkowanej na osiągnięcia wzrostu gospodarczego, a także wzmacnianie regionalnych systemów innowacji, maksymalizowanie przepływów wiedzy oraz rozpowszechnianie korzyści wynikających z innowacji w obrębie całej gospodarki regionalnej. Ma ona kluczowe znaczenie dla faktycznej efektywności badań i inwestycji w innowację [S3 platform]. Pomijając specyficzny dla języka biurokracji europejskiej propagandowy wydźwięk definicji, można zwrócić uwagę, że w omawianym podejściu podkreślany jest charakterystyczny dla wskazanych wyżej teorii nacisk na specjalizację regionalnej gospodarki.

Specjalizacja gospodarcza regionu oprócz korzyści może nieść ze sobą także zagrożenia. Region, którego gospodarka oparta jest tylko na jednej branży, staje się dość mocno uzależniony od koniunktury w tej branży. Istnieje wiele historycznych przykładów podupadania całych regionów i poszczególnych ośrodków w związku z załamaniem się poszczególnych sektorów. Można tu wskazać problemy polskich regionów przemysłowych po roku 1990, wzrosty i upadki regionu łódzkiego, dramatyczną sytuację Detroit itp. Można oczywiście zgłosić argument, że podupadały regiony, w których wiodąca działalność nie była innowacyjna w skali światowej. Jednak nie jest to reguła. Zdarza się, że problemy związane są z uwarunkowaniami otoczenia, jak na przykład: niekorzystne zmiany kursowe, zjawiska w sektorach produkujących towary substytucyjne czy komplementarne, zmiany w sektorach nabywców i odbiorców, zmiany demograficzne itp. Strategia dywersyfikacji jako sposób ograniczania może być odniesiona zarówno do inwestorów, przedsiębiorstw, jak i całych regionów. Aspekt ten dostrzega m.in. H. Kruk. Autorka stwierdza, że w danym regionie powinny rozwijać się różne branże gospodarki, które mają się wzajemnie uzupełniać (co pozwala na minimalizację ryzyka pojawiającego się w regionach o jednokierunkowej specjalizacji) [Kruk 2011]. Kolejną kwestią istotną z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju jest wpływ specjalizacji produkcyjnej na środowisko. Szczególnie problemy związane są z oddziaływaniem na środowisko sektorów surowcowych, jak np. przemysłu wydobywczego i intensywnego rolnictwa oraz uciążliwego przemysłu. Z jednej strony wydaje się, że z założenia to raczej nie sektory surowcowe mogłyby stać się innowacyjnymi „inteligentnymi specjalizacjami”. Jednak z drugiej strony przedstawiona niżej analiza specjalizacji zidentyfikowanych w poszczególnych polskich regionach pokazuje, że realizatorzy polityki rozwoju regionalnego nie wykluczają takiej możliwości.

3. Rozwój zrównoważony a specjalizacje polskich regionów

Zgodnie wytycznymi UE działania na rzecz rozwoju regionalnego w obecnej perspektywie finansowej mają w poszczególnych regionach koncentrować się na określonych inteligentnych specjalizacjach. Na poziomie krajowym określa je Polska Krajowa Strategia Inteligentnej Specjalizacji, uchwalona 8 kwietnia 2014 [*Krajowa strategia...* 2014] jako część Programu Rozwoju Przedsiębiorstw. Wskazano tam 18 inteligentnych specjalizacji pogrupowanych w 5 działów tematycznych:

I. ZDROWE SPOŁECZEŃSTWO:

1. Technologie inżynierii medycznej, w tym biotechnologie medyczne.
2. Diagnostyka i terapia chorób cywilizacyjnych oraz w medycynie personalizowanej.
3. Wytwarzanie produktów leczniczych.

II. BIOGOSPODARKA ROLNO-SPOŻYWCZA, LEŚNO-DRZEWNA I ŚRODOWISKOWA:

4. Innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego.

5. Zdrowa żywność (o wysokiej jakości i ekologiczności produkcji).

6. Biotechnologiczne procesy i produkty chemii specjalistycznej oraz inżynierii środowiska.

III. ZRÓWNOWAŻONA ENERGETYKA:

7. Wysokosprawne, niskoemisyjne i zintegrowane układy wytwarzania, magazynowania, przesyłu i dystrybucji energii.

8. Inteligentne i energooszczędne budownictwo.

9. Rozwiązania transportowe przyjazne środowisku.

IV. SUROWCE NATURALNE I GOSPODARKA ODPADAMI:

10. Nowoczesne technologie pozyskiwania, przetwórstwa i wykorzystania surowców naturalnych oraz wytwarzanie ich substytutów.

11. Minimalizacja wytwarzania odpadów, w tym niezdatnych do przetworzenia, oraz wykorzystanie materiałowe i energetyczne odpadów (recykling i inne metody odzysku).

12. Innowacyjne technologie przetwarzania i odzyskiwania wody oraz zmniejszające jej zużycie.

V. INNOWACYJNE TECHNOLOGIE I PROCESY PRZEMYSŁOWE (W UJĘCIU HORYZONTALNYM):

13. Wielofunkcyjne materiały i kompozyty o zaawansowanych właściwościach, w tym nanoproceny i nanoproducty.

14. Sensory (w tym biosensory) i inteligentne sieci sensorowe.

15. Inteligentne sieci i technologie geoinformacyjne.

16. Elektronika oparta na polimerach przewodzących.

17. Automatyzacja i robotyka procesów technologicznych.

18. Optoelektroniczne systemy i materiały.

Jak widać, wśród promowanych kierunków działań znajdują się takie, które w swojej istocie mieszczą się w koncepcji zrównoważonego rozwoju zarówno w sferze społecznej, jak i środowiskowej. Można wskazać tu (wytluszczone w tekście): diagnostykę i terapię chorób cywilizacyjnych, zdrową żywność oraz wszystkie działalności z działu trzeciego, czwartego i piątego.

Analiza inteligentnych specjalizacji określonych w regionach pokazuje, że część tych działalności została przeniesiona wprost na poziom województw, a inne do nich bezpośrednio nawiązują [*Krajowa strategia...* 2014]:

Dolnośląskie – przemysł chemiczny, farmaceutyczny, motoryzacyjny, elektryczny, wydobywczy, informatyczny, nauki medyczne, biologiczne, matematyczne, fizyczne, a także komunikacja.

Kujawsko-pomorskie – **najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo**, nawozy i opakowania; medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna; motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa, produkcja urządzeń transportu drogowego i kolejowego wraz z produkcją części i podzespołów oraz produkcją

automatyki przemysłowej; narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych; przetwarzanie informacji, multimedia programowanie, usługi ICT; **biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka**; transport, logistyka, handel – szlaki wodne i lądowe; **dziedzictwo kulturowe**, sztuka przemysły kreatywne.

Lubelskie – głównie biogospodarka, usługi medyczne i prozdrowotne, informatyka i automatyka oraz **energetyka niskoemisyjna**.

Łódzkie – nowoczesny przemysł włókienniczy i mody, zaawansowane materiały budowlane, medycyna, farmacja, kosmetyki, energetyka, innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, informatyka, telekomunikacja, mechatronika, biotechnologia, technologia informacyjno-komunikacyjna.

Lubuskie – **zielona gospodarka, zdrowie i jakość życia**, innowacyjny (nowoczesny) przemysł tradycyjny, współpraca i kooperacja biznesowa.

Małopolskie – *life science*, ICT, chemia i **energia zrównoważona**.

Mazowieckie – bezpieczna żywność, inteligentne systemy zarządzania, nowoczesne usługi dla biznesu, a także **wysoka jakość życia**.

Opolskie – technologie chemiczne, budownictwo i drewno, przemysł maszynowy i metalowy, przemysł energetyczny, technologia rolno-spożywcza.

Podkarpackie – lotnictwo i kosmonautyka, **jakość życia**, informatyka, telekomunikacja.

Podlaskie – przemysł zielony, specjalizacja na rynku wschodnim.

Pomorskie – technologia informacyjna i komunikacyjna, energetyka, logistyka, usługi biznesowe, branża farmaceutyczna i kosmetyczna, biotechnologia, przemysły kreatywne i technologia *off-shore*.

Śląskie – energetyka, medycyna, ICT.

Świętokrzyskie – przemysł odlewniczo-metalowy, budownictwo, turystyka prozdrowotna, zdrowa żywność, technologia informacyjno-komunikacyjna, a także **efektywne wykorzystanie energii**.

Warmińsko-mazurskie – ekonomia wody, meblarstwo, **żywność wysokiej jakości**.

Wielkopolskie – **biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów**, wnętrza przyszłości, przemysł jutra, wyspecjalizowane procesy logistyczne, rozwój oparty na ict, nowoczesne technologie medyczne.

Zachodniopomorskie – biogospodarka, działalność morską, logistyka, przemysł maszynowo-metalowy, przemysły kreatywne, branża ICT, turystyka i zdrowie.

Tutaj także zostały wyłuszczone te branże, które można potraktować jako aspekty środowiskowego i społecznego wymiaru rozwoju zrównoważonego. Ich zestawienie zawiera tabela 1.

Jak widać, dwa województwa (lubuskie i podlaskie) wskazały jako swoje specjalizacje ogólnie działania w zakresie zielonej gospodarki i zielonego przemysłu. W przypadku województwa podlaskiego wynika to zapewne ze specyficznego podejścia, które wyraża się także w dość ogólnym sformułowaniu drugiej specjali-

Tabela 1. Specjalizacje w ramach obszarów środowiskowego i społecznego

	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Zielona gospodarka (przemysł)				x						x						
Energetyka niskoemisyjna		x	x	x		x							x			
Zdrowa żywność		x											x	x	x	
Ochrona środowiska		x														
Jakość życia (w tym zdrowie)						x	x		x							x

Źródło: opracowanie własne.

zacji. Ma to również związek z tym, że w analizowanym regionie działalność środowiskowa jako priorytet rozwoju wskazywana jest nieprzerwanie od lat 90. Jako odrębną specjalizację ochronę środowiska wskazało też województwo kujawsko-pomorskie. W przypadku tego regionu należy także zauważyć specyficzne podejście, gdzie (odwrotnie niż w województwie podlaskim) wskazano relatywnie dużo specjalizacji i można odnieść wrażenie, że była to metoda poszukiwania kompromisu pomiędzy różnymi punktami widzenia na to, co powinno być priorytetem rozwoju. Mogło to być też podejście mające zapewnić, że żadna z potencjalnych szans (na przykład w postaci programów operacyjnych) nie zostanie przeoczona. Tego typu podejście może także wyjaśniać częste występowanie wśród regionalnych specjalizacji energetyki niskoemisyjnej oraz zdrowej żywności i jakości życia, czyli kierunków wprost przeniesionych ze strategii krajowej oraz dokumentu Europa 2020. Województwa, które uwzględniły te branże, z reguły wpisały bez zmian do swoich strategii także inne specjalizacje zawarte w strategii unijnej bądź krajowej. Proces „przedsiębiorczego odkrywania” miał z założenia prowadzić do wskazania tych obszarów, gdzie między wspomnianymi szansami a specyficznym potencjałem regionu może zająć synergia. Porównanie zidentyfikowanych specjalizacji ze strukturą gospodarczą poszczególnych województw wskazuje, że tak w większości przypadków jest. Chociaż, jak wspomniano wcześniej, w niektórych sytuacjach widać pewien koniunkturalizm, czyli wskazywanie obszarów, w ramach których region nie jest specjalnie konkurencyjny. Zapewne ma to na celu umożliwienie dostępu do środków. Nie jest to sytuacja szczególna. Doświadczenia poprzednich okresów programowania pokazują, że do strategii regionalnych wpisywano nie tylko to, co rzeczywiście mogło być potencjalnym motorem rozwoju, ale też kierunki działania

niezbyt przystające do potencjału województwa, za to zgodne z finansowanymi priorytetami. Są już niestety przykłady negatywnych skutków takiego podejścia, jak np.: nierentowne lotniska, deficytowe obiekty rekreacyjne, obiekty turystyczne w zupełnie nieatrakcyjnych miejscach. Niestety zjawiska takie dotyczą także inwestycji środowiskowych. Przykładem są kontrowersje dotyczące zasadności i kosztów budowy ekranów dźwiękochłonnych czy lokalizacji elektrowni wiatrowych. Obecnie takim niejednoznacznym kierunkiem wydaje się fotowoltaika.

W powyższym zestawieniu widać pewną prawidłowość odnośnie do uwzględniania kwestii środowiskowych w kierunkach regionalnych specjalizacji w zależności od poziomu rozwoju i struktury gospodarczej województw. W przypadku najbogatszych regionów dominują kwestie gospodarcze. Niektóre z nich (mazowieckie i małopolskie) wskazały na jakość życia. Jedynym województwem z grupy najbogatszych, które jako specjalizację regionalną wskazało zdrową żywność, jest wielkopolskie. Jest to zrozumiałe ze względu na rozwój sektora spożywczego w Wielkopolsce. Generalnie jednak działalności związane ze sferą środowiskową wybierają regiony o niższym poziomie rozwoju. Wynika to prawdopodobnie z ich niższego poziomu uprzemysłowienia i urbanizacji i związanej z tym większej dostępności zasobów. Chodzi też zapewne o to, że regiony te nie będą raczej konkurencyjne w stosunku do bardziej rozwiniętych województw w zakresie wielu sektorów przemysłu.

4. Zakończenie

Koncepcja inteligentnej specjalizacji jest zgodna z teoriami rozwoju podkreślającymi korzyści specjalizacji gospodarki, poza tym uwzględnia występujące w teoriach nie zrównoważonego rozwoju regionalnego kwestie biegunów wzrostu oraz wzrostu endogenicznego i jako taka nie jest spójna z ideą rozwoju zrównoważonego.

Analiza specjalizacji określonych w polskich regionach jako potencjały, na których ma się opierać ich rozwój, pokazuje, że w przypadku bardziej rozwiniętych województw dominują kierunki związane z wiodącymi branżami przemysłu. Niektóre z nich wskazały również na czynniki związane z jakością życia. Aspekty środowiskowe zostały uwzględnione w szczególności w specjalizacjach regionów o niższym poziomie rozwoju gospodarczego i słabiej uprzemysłowionych. Jednak wydaje się to wynikać przede wszystkim z relatywnie niskiego poziomu rozwoju innych branż w tych regionach. Dlatego podsumowując, można stwierdzić, że wdrażanie koncepcji inteligentnych specjalizacji w rozwoju poszczególnych regionów nie będzie prowadzić do równoważenia znaczenia w procesie rozwoju aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Działania będą raczej skoncentrowane przede wszystkim na procesie wzrostu gospodarczego.

Literatura

- Dyjach K., 2013, *Teorie rozwoju regionalnego wobec zróżnicowań międzyregionalnych*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio H, vol. XLVII, s. 50–51.
- Grosse T.D., 2002, *Przegląd koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego*, *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 1(8), s. 26–37.
- <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/> (1.08.2015).
- http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_pl.pdf (1.08.2014).
- Krajowa strategia inteligentnej specjalizacji (KSIS)*, 2014, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, <http://www.kgm.kig.pl/inteligentne-specjalizacje> (1.08.2014).
- Kruk H., 2011, *Zrównoważony rozwój regionów – ujęcie teoretyczne*, [w:] Kryk B. (red.), *Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju*, Wyd. US, s. 214.